

Uczelnia dla gospodarki – gospodarka dla uczelni

Tom I

Współpraca sfery nauki i instytucji rynkowych w zakresie rozwoju
obszarów wiejskich oraz lokalnego przemysłu – staże dla
pracowników PWSZ w Krośnie

Krosno 2010

Redakcja:
prof. dr hab. inż. Maria Ruda

Recenzja:
dr inż. Dariusz Kusz
Politechnika Rzeszowska

Skład i projekt okładki:
Jacek Wnuk

Informacje o projekcie

Działanie	8.2 Transfer wiedzy
Poddziałanie	8.2.1 Wsparcie dla współpracy sfery nauki i przedsiębiorstw
Tytuł projektu	Współpraca sfery nauki i instytucji rynkowych w zakresie rozwoju obszarów wiejskich oraz lokalnego przemysłu - staże dla pracowników PWSZ w Krośnie
Numer projektu	WND-POKL.08.02.01-18-001/08
Instytucja realizująca projekt	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Krośnie, 38-400 Krosno, Rynek 1
Okres realizacji projektu	od 2009-01-01 do 2010-08-31
Kierownik naukowy projektu	prof. dr hab. inż. Maria Ruda
Koordynator projektu	mgr Tomasz Śnieżek
Specjalista do spraw finansowych	mgr Jacek Wnuk

ISBN 978-83-89295-47-4

© Copyright by Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Krośnie

Publikacja jest dystrybuowana bezpłatnie.

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Krośnie
38-400 Krosno, Rynek 1,
Tel. +48 (13) 43-755-30, fax +48 (13) 43-755-11,
pwsz@pwsz.krosno.pl
www.pwsz.krosno.pl

BANKI SPÓŁDZIELCZE I ICH ROLA W WIELOFUNKCYJNYM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH

Stanisław Zajęc

**Zakład Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Krośnie**

Danuta Pasterczyk

Bank Spółdzielczy w Rymanowie

Wstęp

Przystąpienie w 2004 roku Polski do Unii Europejskiej otworzyło drogę środków finansowych, które stanowią szansę rozwoju ale także i nowe wyzwania dla obszarów wiejskich. Polska wieś posiada wiele problemów, które wynikają z:

- niskiego poziomu dochodów większości polskich rolników;
- jawnego oraz „ukrytego” w gospodarstwach rolnych bezrobocia na wsi;
- ubóstwa polskiej wsi;
- niższego, niż w mieście poziomu wykształcenia jej mieszkańców;
- braku pozarolniczych miejsc pracy na obszarach wiejskich;

dlatego środki te mają duże znaczenia dla rozwoju obszarów wiejskich [Fedyszak-Radziejowska 2003].

Zapobieganie tym negatywnym zjawiskom może odbywać się w wyniku odchodzenia od rolnictwa, ale nie przez opuszczanie obszarów wiejskich. Rozwiązaniem jest podejmowanie przez rodziny rolnicze dodatkowej, nierolniczej działalności gospodarczej [Stolarska 2005]. Koncepcja wielofunkcyjności wsi jest jedną z możliwości rozwoju obszarów wiejskich [Czarnecki 2001].

Wielofunkcyjny rozwój terenów wiejskich jest możliwy tylko przy pełnym zaangażowaniu w ten proces instytucji lokalnych.

Celem pracy jest przedstawienie roli banków spółdzielczych w wielofunkcyjnym rozwoju obszarów wiejskich. Podstawę rozważania stanowiły studia z literatury krajowej i zagranicznej.

Wielofunkcyjność obszarów wiejskich

Wielofunkcyjność może być rozpatrywana w wąskim i poszerzonym zakresie, a więc na poziomie rolnika, gospodarstwa rolnego, rolnictwa jako sektora lub działu wytwórczego czy określonego terytorium. Typowe funkcje rolnika i gospodarstwa rolnego obejmują:

- wytwarzanie produktów żywnościowych, zdrowych, odpowiadających zapotrzebowaniom i preferencjom konsumentów, warunkom przetwarzania i dystrybucji w sposób nie szkodzący środowisku;
- przygotowanie produktów do sprzedaży i ich komercjalizację poprzez tradycyjne ale i nowe, skrócone, zmodyfikowane kanały rynkowe bezpośrednio do sieci handlu detalicznego lub konsumentów;
- gospodarowanie w przestrzeni, wykorzystywanie zasobów określonego terytorium dla potrzeb gospodarczych i społecznych, przyrodniczych
- przeciwdziałanie depopulacji i dezertyfikacji;
- konserwacja oraz kształtowanie krajobrazu i udostępnianie lokalnych zasobów otwartej przestrzeni i przyrody dla społeczności lokalnej i przybyszów z zewnątrz;
- uczestniczenie w procesach rozwoju wsi poprzez kreowanie miejsc pracy w obrębie i poza gospodarstwami rolnymi;
- tworzenie podstaw dla rozwoju pozarolniczych funkcji obszarów wiejskich, w tym budownictwa mieszkaniowego, instytucji edukacyjnych, przedsiębiorstw produkcyjnych i usługowych;
- tworzenie przestrzeni rekreacyjnej na obszarach wiejskich poprzez przystosowanie terenu i rozbudowę infrastruktury oraz bazy noclegowej i gastronomicznej dla turystyki;
- włączanie się w proces zagospodarowania odpadów i recyklingu, zgodnie z wymogami środowiska i zasadami życia społecznego;
- zapobieganie klęskom i katastrofom żywiołowym oraz ograniczenie ryzyka i skutków ich wystąpienia poprzez tworzenie systemu ochrony przeciwpożarowej, przeciwpowodziowej i działań kontrolujących erozję;
- wkład w zachowanie dziedzictwa kulturowego i historycznego wsi [Adamowicz 2004].

Historia bankowości spółdzielczej w Polsce oraz perspektywy jej rozwoju

Polska bankowość spółdzielcza ma tradycje sięgające poł. XIX wieku. Natomiast pierwsze banki ludowe i wiejskie spółdzielnie kredytowe powstały w czterdziestolecu poprzedzającym I wojnę światową. Banki ludowe skupione były wokół Banku Związków Spółek Zarobkowych, założonego w 1886 roku, natomiast wiejskie spółdzielnie kredytowe były związane z Centralną Kasą Spółek Rolniczych (późniejsze Kasy Stefczyka), założoną w 1909 roku. W 1919 roku utworzono Polski Państwowy Bank Rolny, który od 1921 roku działał jako Państwowy Bank Rolny. Jego głównym zadaniem było finansowe wspieranie i obsługa rolnictwa, przemysłu spożywczego, popieranie parcelacji i osadnictwa.

Po drugiej wojnie światowej banki działały jako gminne i miejskie spółdzielnie kredytowe, które stopniowo poddawano kontroli państwowej i pozbawiano samodzielności. W 1975 roku powstał Centralny Związek Spółdzielni Oszczędnościowo-Pożyczkowych, który z Bankiem Rolnym przekształcono w Bank Gospodarki Żywnościowej w 1975 roku, któremu podporządkowano wszystkie banki spółdzielcze.

Na początku funkcjonowania gospodarki rynkowej, słabość finansowa większości banków skutkowałą uchwałą o restrukturyzacji banków spółdzielczych BGŻ (24 czerwca 1994 roku). Samodzielność finansowa banków zrzeszonych ustawowo w bankach regionalnych została silnie ograniczona [Banaś 2005].

Banki spółdzielcze to małe, lokalne banki, działające samodzielnie na zasadach spółdzielczych [Krzyżkiewicz 2000]. Właścicielami banków spółdzielczych są spółdzielcy. Głównym celem działania banku spółdzielczego z punktu widzenia właściciela jest zagwarantowanie sobie dostępu do usług bankowych, w tym do względnie tanich kredytów. Rolnicy, rzemieślnicy, a także wiele innych grup zawodowych ma trudności w uzyskaniu kredytów komercyjnych. Bank spółdzielczy jest pod tym względem mniej rygorystyczny, szczególnie w stosunku do swoich członków [Banaś 2005].

Większość banków ma siedziby w miastach, małych miasteczkach i gminach a placówki i punkty kasowe nawet w małych wioskach. Często są one jedynymi placówkami bankowymi w promieniu kilkunastu czy kilkudziesięciu kilometrów. Istnienie dużej i wieloletniej organizacji bankowej, z którą utożsamiają się rolnicy i rzemieślnicy, stanowi cenny kapitał w tworzeniu nowoczesnej struktury bankowej zdolnej do rozwiązywania wielu problemów społeczności lokalnych [Golik 2002].

Banki spółdzielcze, funkcjonując na rynkach lokalnych, mają lepsze rozeznanie w możliwościach finansowych klientów. Są bliżej klienta, działają tam, gdzie wszyscy lepiej się znają, dzięki czemu są bardziej wiarygodni w udzielaniu kredytów, co wyraża się w niższym odsetkiem kredytów nieściągalnych [Banaś 2005].

Banki spółdzielcze a środowisko wiejskie

Sektor banków spółdzielczych jest najistotniejszym elementem systemu wiejskich rynków finansowych i zaliczany jest do bliskiego otoczenia podmiotów agrobiznesu [Kołodziej 2005]. Wspieranie rozwoju na obszarach wiejskich przez banki spółdzielcze polega między innymi na kredytowaniu działalności podmiotów gospodarczych, prowadzeniu rachunków bankowych, obsłudze budżetów gminnych, a także stałej współpracy z agencjami rozwoju regionalnego, z urzędami pracy, z urzędami gmin w celu podejmowania wspólnych przedsięwzięć finansowych w zakresie modernizacji rolnictwa, ochrony środowiska, rozwoju agroturystyki oraz pozarolniczej działalności gospodarczej [Golik 2002].

Realizacja przez banki spółdzielcze wyżej wymienionych zadań wymaga zwiększonej aktywności w różnych sferach ich działania:

- stymulacyjnej, polegającej na oferowaniu kredytów preferencyjnych przeznaczonych na wsparcie przemian w rolnictwie i sektorze żywnościowym,
- integracyjnej (integracja banków spółdzielczych z lokalnymi instytucjami życia gospodarczego, społecznego i administracyjno-samorządowego),
- ochrony środowiska i naturalnych walorów społeczności wiejskiej,
- strukturalnej (np. przemiany w strukturze agrarnej, zmiany w strukturze zatrudnienia ludności, zmiany w strukturze inwestycji dokonywanych na obszarach wiejskich),
- usługowej (np. świadczenie usług i obsługa przez banki spółdzielcze budżetów gmin, w tym szkół, zagospodarowanie środków pojedynczych klientów, jak i klientów zbiorowych),
- społecznej (kształtowanie więzi pomiędzy bankami spółdzielczymi i klientami,
- wzmacnianie wiarygodności, lojalności, pozytywnego wizerunku, public relations, kształtowanie wzorców i postaw konsumpcyjnych ludności rolniczej i wiejskiej),

- doradczej (pomoc w sporządzaniu biznesplanów, wyzwalanie inicjatyw gospodarczych, pomoc w procedurze kredytowej, doradztwo finansowe dla klientów),
- edukacyjnej (np. edukacja szkoleniowa członków i pracowników banków spółdzielczych, kursy poprawiające jakość i kwalifikacje kadry bankowej, kursy z zakresu kształtowania odpowiednich relacji między pracownikiem banku i klientem) [Szafrńska 2006].

Usytuowanie banków spółdzielczych w środowisku wiejskim predysponuje je do szczególnej roli w finansowaniu rolnictwa. Banki spółdzielcze powinny być zainteresowane kredytowaniem rolnictwa zarówno z uwagi na bieżące motywacje finansowe, jak i możliwość umacniania pozycji banku na lokalnym rynku finansowym [Kata 2003]. Banki spółdzielcze odgrywają nadal dużą rolę w kredytowaniu rolnictwa. Wynika to niewątpliwie z lepszego rozeznania lokalnej specyfiki, co okazuje się bardzo przydatne przy udzielaniu kredytów rolnikom. W dziedzinie kredytów gospodarczych banki spółdzielcze stosują indywidualne podejście do klientów, zwracając większą uwagę na osobę kredytobiorcy niż na biznesplan. W efekcie w banku spółdzielczym kredyt otrzymują też osoby, które nie miałyby szansy skorzystać z kredytu w banku komercyjnym [Gostomczyk 2005].

Wyzwaniem dla banków spółdzielczych są nowoczesne technologie bankowe. Na terenach, gdzie były jedynymi placówkami, a inne banki nie posiadały stacjonarnych placówek obsługi klientów, konkurencją dla bankowości spółdzielczej jest bankowość internetowa. Przeciwdziałając ucieczce klientów do niespółdzielczych banków internetowych, można zapobiec przez zaoferowanie im własnych rozwiązań w zakresie bankowości elektronicznej.

Alternatywą dla pełniejszego rozwoju wsi z pewnością byłoby upowszechnienie na terenach wiejskich bankowości elektronicznej i internetowej. Bank, który rozszerza zakres usług o nowoczesne technologie informacyjne, budując wizerunek wychodzących naprzeciw potrzebom klientów, zyskuje przewagę nad konkurencją. Szczególnie ciesząca się długoletnimi tradycjami, rozpowszechniona na wsi bankowość spółdzielcza ma możliwość pozyskania nowych klientów otwartych na nowinki techniczne, zainteresowanych usługami za pośrednictwem internetu [Piwnicka 2005].

Banki spółdzielcze mogą wspierać lokalne inicjatywy o charakterze kulturalnym, jak dożynki czy festyny. W ten sposób banki spółdzielcze nie tylko umacniają współpracę z innymi instytucjami lokalnymi i wspierają kulturę, edukację, sport czy służbę zdrowia na wsi, lecz także utrwalają swój pozytywny wizerunek w środowiskach lokalnych.

Rozważając rolę banków w wielofunkcyjności obszarów wiejskich nie sposób nie wspomnieć o potencjale, jaki posiadają banki spółdzielcze. Szczególną rolę odgrywa tu potencjał członkowski. Banki spółdzielcze, pomimo swojej specyfiki, są przykładem spółdzielni wiejskich, a więc takich, których członkami są przeważnie rolnicy. Doświadczenia wynikające z członkostwa w bankach spółdzielczych mogą stanowić dla rolników ważny kapitał w podejmowaniu pozarolniczej działalności gospodarczej, o ile to członkostwo nie ogranicza się wyłącznie do posiadania udziałów w spółdzielni. Specyficzny charakter spółdzielni ułatwia im gromadzenie środków finansowych, ale przede wszystkim pozyskiwanie ludzi do wspierania działań, które mogą rozwiązywać problemy ekonomiczne i społeczne [Boguta i wsp. 2000].

Podsumowanie

W Polsce, w szczególności na obszarach wiejskich, nadal dużą popularnością wśród klientów cieszą się banki spółdzielcze. Są często jedynymi placówkami bankowymi w okolicy. Sprawia to, że ten rodzaj bankowości odgrywa dużą rolę w rozwoju obszarów wiejskich.

Ten rodzaj bankowości jest niewątpliwie potrzebny w nowoczesnej gospodarce rynkowej. Jako ważny element dywersyfikacji systemu bankowego banki spółdzielcze, pozostają bankami o zasięgu lokalnym. Obsługując miejscowych mieszkańców oraz małe i średnie przedsiębiorstwa wspierają rozwój swoich środowisk. Dostarczając klientom różnorodnych informacji, ułatwiają im prowadzenie działalności gospodarczej. Dzięki silnemu zakorzenieniu w lokalnej społeczności, znając możliwości finansowe społeczeństwa, oferują mu stosowne produkty bankowe po rozsądnych cenach. Przykładowo, uzyskane z kredytów środki klienci mogą przeznaczyć na zaspokojenie bieżących potrzeb, bądź też na sfinansowanie planowanych inwestycji. Szczególnie rolnicy posiadający mniejsze gospodarstwa, usytuowane w atrakcyjnej okolicy (np. las, jezioro) mają szansę na rozwój działalności agroturystycznej. Należy zaznaczyć, iż to właśnie rolnicy i rzemieślnicy, dość często z powodu braku odpowiednich zabezpieczeń, mają problemy z otrzymaniem kredytów w bankach komercyjnych. Stąd też banki spółdzielcze, obsługując mniej dochodowy segment klientów, są zmuszone do utrzymania swoich kosztów na niskim poziomie. Osiągają to niejednokrotnie dzięki standaryzacji usług bankowych bądź też przez likwidację nierentownych placówek. Banki spółdzielcze od lat współpracują z rolnikami. Nie dziwi więc fakt, że posiadają najlepiej rozwiniętą sieć placówek na terenach wiejskich. Przez lata działalności wyspecjalizowały się właśnie w obsłudze rolników. Powstają nowe wyzwania, zwiększają się środki finansowe, które w różnej formie trafiają na polską wieś. Znacznie zwiększył się dostęp rolników do Internetu, jednakże te zmiany wymagają nowych form współpracy i nowoczesnych produktów bankowych.

Piśmiennictwo

1. Adamowicz M. 2004. *Wielofunkcyjne gospodarstwa rolne jako podmiot w rozwoju wsi i rolnictwa* [w] *Wiejskie gospodarstwa domowe w obliczu problemów transformacji, integracji i globalizacji*. Wyd. SGGW, Warszawa, 28.
2. Banaś K. 2005. *Bank Spółdzielczy jako partner w finansowaniu polskiego rolnictwa*. Wyd. Stowarzyszenie Ekonomistów Rolnych i Agrobiznesu, t. IX, z. 1, 14-17.
3. Boguta W., Ejsmont J., Kamiński R. 2000. *Spółdzielczość wiejska*, Wyd. WSiP, Warszawa, 18.
4. Czarniecki A. 2001. *Uwarunkowania rozwoju wielofunkcyjnego na obszarach wiejskich aglomeracji łódzkiej*. *Wieś i rolnictwo*, 4 (113), Wyd. IRWiR PAN, Warszawa, 164.
5. Kołodziej E. 2005. *Banki spółdzielcze jako podstawowe podmioty wiejskich rynków finansowych. Kwestia agrarna w Polsce i na świecie*. Wyd. SGGW, Warszawa, 547.
6. Fedyszak-Radziejowska B. 2003. *Wieś i rolnicy wobec procesu integracji z Unią Europejską – wiedza, obawy i nadzieje*. Wyd. Stowarzyszenie Ekonomistów Rolnych i Agrobiznesu, t. V, z. 2, Warszawa-Poznań-Koszalin, 37.

7. Golik D. 2002. *Rola banków spółdzielczych w rozwoju obszarów wiejskich makroregionu południowo-wschodniego*. Wyd. AE, Kraków, 63-64.
8. Gostomczyk E. 2005. *Spółdzielcze atakują*. Bank. 9, 36.
9. Heffernan S. 2005. *Modern Banking*. John Wiley Sons. Ltd. Chichester, England.
10. Krzyżkiewicz Z. 2000. *Podręcznik do nauki bankowości*. Wyd. Biblioteka Menadżera i Bankowca, Warszawa.
11. Piwnicka M. 2005. *Znaczenie systemu bankowego dla rozwoju gospodarczego obszarów wiejskich*. Wyd. Stowarzyszenie Ekonomistów Rolnych i Agrobiznesu, t. IX, z. 2, 282-287.
12. Kata R. 2003. *Perspektywy kredytowania gospodarstw rolniczych przez banki spółdzielcze w obszarze rolnictwa rozdrobnionego*. Acta Scientiarum Polonorum 2. Warszawa, 97.
13. Stolarska 2005. *Dodatkowa działalność gospodarza rodzin rolniczych czynnikiem rozwoju obszarów wiejskich*. Wyd. Stowarzyszenie Ekonomistów Rolnych i Agrobiznesu, t. VII, z. 1, Warszawa-Poznań, 221.
14. Szafrąńska M. 2006. *Rola banków spółdzielczych w rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich*. Wyd. Akademia Rolnicza w Krakowie.

Summary

Cooperative Banks and their role in multifunctional rural development

Presented cooperative banks and their multifunctional role in rural development. It has been shown that cooperative banks are very popular especially in rural areas. Thanks to the strong rooted in local communities, are familiar with the financial capacity of society, offer him appropriate banking products at reasonable prices which has a large impact on the multifunctional development of rural areas.